

Bevara
Utveckla
Stödja

Unescos biosfärprogram i Sverige

unesco

Biosfärprogrammet

Biosfärprogrammets tre pelare:

Bevara: Bidra till att bevara landskap, ekosystem, arter och genetisk mångfald.

Utveckla: Främja ekonomisk utveckling och en samhällsutveckling som är ekologiskt och socialt hållbar.

Stödja: Underlätta demonstrationsprojekt, forskning och kunskapsutveckling.

© Svenska Unescorådet 2026

Omslagsfoto: Restaurering Sevedskvarn, Biosfärområde Nedre Dalälven, foto: Magnus Pamp

Insida: Biosfärområde Storkriket, foto: Storkriket

Baksida: Kajaker, Kanalhuset, Biosfärområde

Kristianstads Vattenrike, foto: Biosfärkontoret

Tryck: Åtta45

Lokala lösningar på globala utmaningar

Vi lever i en tid av stora utmaningar – och stora möjligheter. Klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald och pressade ekosystem kräver att vi agerar nu. Det är lätt att känna sig liten inför dessa globala frågor, men lösningarna börjar ofta lokalt – där människor möts, samarbetar och vågar tänka nytt.

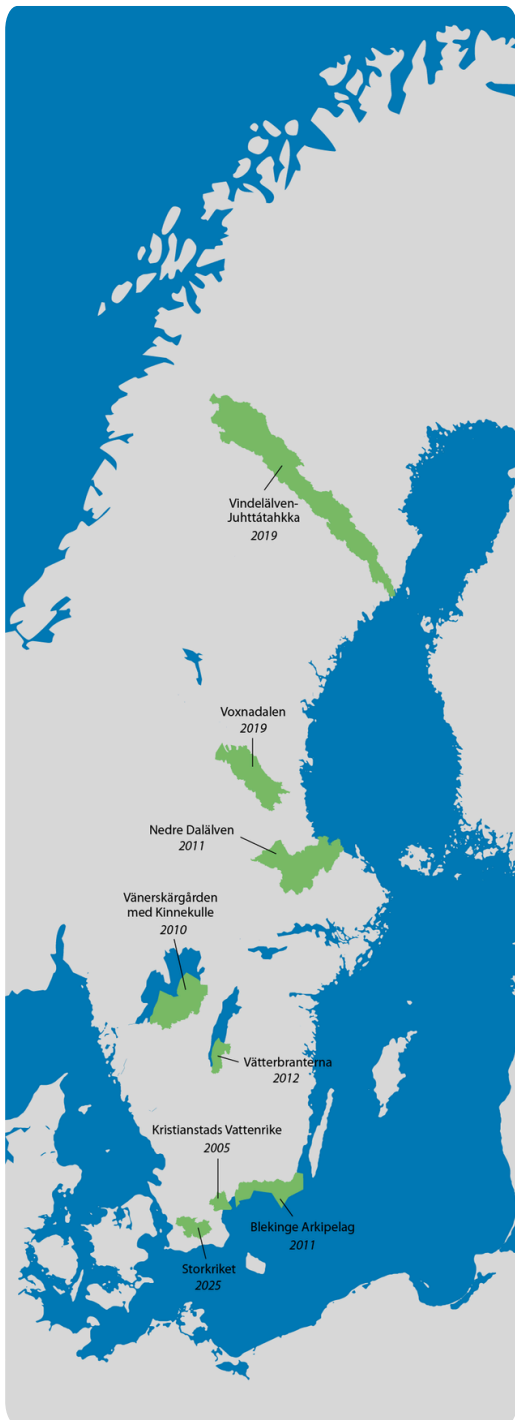
Biosfärområden är just sådana platser. De är utsedda av Unesco och fungerar som modellområden för hållbar utveckling, där naturens värden och människors behov vägs samman. Här samverkar forskning, näringsliv, civilsamhälle och offentlig sektor för att utveckla nya lösningar som förenar ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. I biosfärområden möts olika aktörer för att genom kunskapsutbyte och tvärssektoriella arbetssätt ta fram holistiska metoder för hållbar utveckling och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt.

Biosfärområden visar att det går att tänka långsiktigt, agera lokalt och samtidigt bidra till globala mål. De är en viktig resurs i en tid där vi behöver fler lösningar och färre motsättningar. I dessa modellområden kan beslutsfattare och ansvariga se vad som fungerar i praktiken. För allmänheten erbjuder de möjlighet att delta, påverka och inspireras.

Vad är biosfärprogrammet?

Det svenska biosfärprogrammet är en del av Unescos *Man and the Biosphere Programme* (MAB). Programmet, som startade i början av 1970-talet, förenar naturvetenskap och samhällsvetenskap i tvärvetenskaplig forskning med ett globalt perspektiv. Genom dialog, forskning och samverkan blir biosfärområdena modeller för hur vi kan leva i balans med naturen.

Biosfärprogrammet skiljer sig från Unescos andra vetenskapliga program genom att det bygger på lokalt engagemang för hållbar samhällsutveckling i biosfärområdena och drivs med ett starkt underifrånperspektiv.

Sedan början av 2000-talet har Sverige varit en aktiv del av Unescos globala nätverk av biosfärområden. Idag finns åtta biosfärområden i Sverige, spridda från norr till söder: Vindelälven-Juhttátahkka, Voxnadalen, Nedre Dalälven, Vänerskärgården med Kinnekulle, Östra Vätterbranterna, Blekinge Arkipelag, Kristianstads Vattenrike och Storkriket.

Den stora geografiska spridningen innebär att varje område har sina egna lokala förutsättningar att ta hänsyn till. Områdena utvecklar lokalt anpassade metoder och fungerar som arenor där människor, samhällsaktörer och natur samverkar för att pröva och vidareutveckla nya lösningar för hållbar utveckling.

Organisationen bakom varje område är lokalt förankrad och kopplar samman olika aktörer. Arbetet är långsiktigt och bygger på bred samverkan mellan exempelvis kommuner, myndigheter, företag, forskningsinstitutioner, markägare, föreningar och engagerade invånare.

I Sverige pågår till exempel flera framgångsrika lokala initiativ: i Vänerskärgården med Kinnekulle har fiskenäringen stärkts genom utvecklingen av Vänerlöjrom, vilket bidrar både till bevarande av kulturarvet och till en starkt lokal ekonomi. Ett annat exempel är Blekinge Arkipelag, där effektiv konstbevattning används för att motverka torka i skärgårdslandbruket på ett vattensmart sätt.

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike (2005)

I nordöstra Skåne ligger Kristianstads Vattenrike. Området präglas av en omväxlande natur och rik biologisk mångfald. Här finns allt från våtmarker och strandängar längs Helge å till lummiga ädellövskogar och torra, sandiga odlingsmarker. Besökscentret naturum Vattenriket tar årligen emot omkring 100 000 besökare och vid naturreservatet Pulken matas tiotusentals tranor för att skydda nysådda åkrar.

Kristianstad, Helge å och naturum Vattenriket. Foto: Patrik Olofsson

Biosfärområde Vänerskärgrården med Kinnekulle (2010)

Vänerskärgrården med Kinnekulle sträcker sig längs Vänerens sydostkust och är resultatet av samverkan mellan kommunerna Götene, Lidköping och Mariestad. I centrum står platåberget Kinnekulle, i folkmun "det blommande berget", vars unika geologi vittnar om områdets historia från havsbotten till ett rikt natur- och kulturlandskap. Här möts skärgård, natursköna platser och historiska arv med levande samhällen och aktivt näringsliv och jordbruk.

Läckö Slott, Kållandsö.
Foto: Henrik Theodorsson

Johanna MacTaggart, nationell koordinatör biosfärprogrammet Sverige

"Unescos biosfärområden har den viktiga uppgiften att öka kunskap och förståelse för samhällsutveckling som gynnar både naturen och människorna. I Sverige sker ett aktivt utbyte mellan biosfärområdena för att dela lokala erfarenheter, så att framgångsrika metoder sprids."

Foto: Svenska Unescorådet

Daniel Granello, koordinator Biosfärområde Blekinge Arkipelag

“Biosfärområdet kan fungera som projektägare där varken näringsliv eller offentlig sektor har resurser eller mandat att driva utveckling. Ett exempel är Blekinge Arkipelags brobyggen som knutit ihop vandringsleder i skärgården. Här visade biosfärområdet sin roll som långsiktig och pålitlig samverkanspart, som även attraherar finansiering från offentliga och privata aktörer.”

Foto: Susanne Mattson

Biosfärområde Nedre Dalälven (2011)

Biosfärområde Nedre Dalälven sträcker sig över 18 mil mellan kommunerna Säter och Älvkarleby och är ett av Skandinavien mest artrika områden. Här möts nordliga och sydliga arter i ett unikt samspel och Dalälven breder ut sig i en mosaik av fjärdar, forsar, svämängar och svämskogar. Området berör nio kommuner och här arbetar man med hållbar landsbygdsutveckling och fokuserar på småskalig besöksnäring, lokal mat och vattenvård.

Bredforsen. Foto: Nedre Dalälven

Fiske. Foto: Mattias Holmqvist

Biosfärområde Blekinge Arkipelag (2011)

Biosfärområde Blekinge Arkipelag omfattar Blekinges skärgårds- och kustlandskap och sträcker sig över fyra kommuner. Området är en skattkista av natur och kultur, med grunda havsvikar, strandängar, lövskogar och en rik forntidshistoria. I Blekinge Arkipelag finns en varierad och levande båt- och fiskekultur och det är det första svenska biosfärområdet med ett tydligt Östersjöfokus.

Byn Fingalstorp.

Foto: Jönköpings kommun / arkivbild

Biosfärområde Östra Vätterbranterna (2012)

Öster om Vättern breder ett unikt och kuperat landskap ut sig med brukade marker och branta skogar. Här möts det småskaliga och det storslagna i en artrik natur med sällsynta växter och djur. Biosfärområde Östra Vätterbranterna arbetar för ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet liksom en levande landskapsförvaltning genom att bland annat bidra med en samsyn mellan naturvårdsföreningar och mark- och skogsägare.

Biosfärområde Voxnadalen (2019)

Biosfärområde Voxnadalen ligger i hjärtat av Hälsingland och följer älven Voxnans lopp genom ett landskap präglat av skog, berg och kulturhistoriska miljöer. Tradition förenas med innovation genom tre fokusområden: skogen som hållbar resurs, levande vatten och ett öppet och levande landskap. Området omfattar världsarvet Hälsingegårdar och präglas av den traditionella fåbodkulturen.

Hylströmmen, Voxnan.

Foto: Stefan Persson, Helsingbilder

Anneli Harlén, ordförande svenska biosfärkommittén

“Det finns mycket att lära av arbetet i biosfärområdena och det finns också möjligheter för oss på Havs- och vattenmyndigheten att testa metoder, policyer och åtgärder i mindre skala för att hitta nya lösningar och angreppssätt för en hållbar utveckling tillsammans.”

Foto: Havs- och vattenmyndigheten

Benny Backeby, projektsamordnare Levande vatten, Biosfärområde Voxnadal

“För att lyckas med hållbar omställning krävs samverkan mellan människan och naturen, vilket är en naturlig del i biosfärområdets uppdrag.”

Foto: Benny Backeby, privat

Biosfärområde Vindelälven-Juhttåatakka (2019)

Biosfärområde Vindelälven-Juhttåatakka är Sveriges största biosfärområde. Det sträcker sig över 50 mil och härbärgerar stad, land, fjäll och kust. Det är ett av världens nordligaste och till ytan största biosfärområden, med storslagna fjällmiljöer, vidsträckta skogar och en naturskön kustlinje. Namnet Juhttåatakka, som betyder "flyttled", speglar älvens historiska och nutida roll som migrationsväg för renar.

Vårflytt med renar, Ammarnäs.
Foto: Ann-Kristin Vinka

Stork på tak. Flyinge Kungsgård.
Foto: Storkriket

Biosfärområde Storkriket (2025)

Mellan Lund, Sjöbo och Eslöv breder Biosfärområde Storkriket ut sig – ett storstadsnära landskap där natur, jordbruk och samhällen flätas samman. Området rymmer Vombsjösänkan - en geologisk sprickzon som hör till landets artrikaste miljöer - tillsammans med sandmarker, våtmarker och sjöar, som är viktiga för biologisk mångfald och fågelliv. Storkriket är samtidigt ett levande kulturlandskap där biologisk mångfald, livsmedelsproduktion och människors vardagsliv samexisterar i en tätbefolkad region.

Samarbete för en hållbar framtid

De svenska biosfärområdena är engagerade i flera projekt på lokal, nationell och internationell nivå. Ett exempel är det internationella nätverket *Biosphere for Baltic* som samlar biosfärområden från Sverige, Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen och Tyskland. Nätverket har under flera år samarbetat i olika projekt med fokus på Östersjön.

Projektet *Biosphere for Baltic - Future Generations* är ett forum som riktar sig till unga vuxna i åldrarna 18-28 år. Genom att utbyta erfarenheter, resultat och metoder för att öka engagemanget för ett hållbart Östersjön, bidrar forumet till en starkare och mer hållbar framtid för regionen. Tidigare projekt har lett till ökat samarbete, kunskapsutbyte, satsningar på hållbar turism och en bättre förståelse för hur biosfärområden bidrar till en framtid där människorna, planeten och välbefindandet frodas.

Samarbetet inom *Biosphere for Baltic* har också lett fram till projektet *Supported by Nature* där lärplatser skapas i biosfärområden runt Östersjön. Lärplatserna, som består av våtmarker, strömmande vatten och stenrev i havet, syftar till att stimulera ökad användning av naturbaserade lösningar i Kristianstads Vattenrike, Blekinge Arkipelag och Nedre Dalälven.

Lisen Schultz, biträdande föreståndare och forskare vid Stockholm Resilience Centre

“Biosfärområdena är ovärderliga partners i vår forskning om hållbar utveckling, multifunktionella landskap och adaptiv samförvaltning. Här finns djup erfarenhet, viktiga kontakter, innovativa arbetssätt och ett starkt lokalt engagemang för att bygga kunskap som omsätts i handling.”

Foto: E-L. Jansson/Azote Library

En del av biosfären - på riktigt

Konceptet biosfärambassadör finns i många av de svenska biosfärområdena. Det är engagerade människor som fått fördjupad kunskap om sitt lokala biosfärområde och dess verksamhet. Ambassadörerna är viktiga länkar mellan biosfärområdet och samhället, och har som uppdrag att sprida information och väcka intresse för biosfärområdenas arbete för hållbar utveckling.

Biosfärområde Vänerskärsgården med Kinnekulle erbjuder även utbildning för förskolebarn i åldern fem till sex år till så kallade miniambassadörer. Utbildningen ökar kunskapen om hållbarhetsfrågor på ett lustfyllt sätt och på ett tidigt stadium.

Amanda Hessle, egenföretagare på Vårdskapsbyrån och biosfärambassadör för Vänerskärsgården med Kinnekulle:

“Som ambassadör för Biosfärområde Vänerskärsgården med Kinnekulle berättar jag mycket om området för gästerna jag möter året runt. Jag lyfter biosfärområdet i stort och vad som händer i just vårt område. Jag hoppas och vill att mitt engagemang bidrar till förståelse för vad ett biosfärområde är och skapar en lust att komma tillbaka hit och uppleva området en längre tid. Att leva och verka i vårt biosfärområde känns fantastiskt. Jag försöker varje dag att få en stund ute i skogen eller på klipporna, och förmedlar den rutinen till mina barn! Att få växa upp här skapar en bra hållbarhetsgrund att stå på.”

Foto: Jesper Anhede

Biosfärläger i Kristianstads Vattenrike
Foto: Biosfärkontoret

Vattenriket

BIOSFÄROMRÅDE
VOXNADALEN

Biosfärområde
NEDRE DALÄLVEN

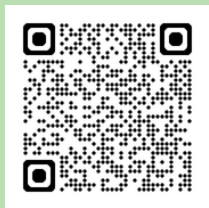
**VÄTTER-
BRANTERNA**

Biosfär
VÄNERSKÅRGÅRDEN
KINNEKULLE

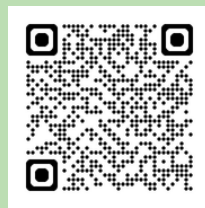
Kontaktuppgifter och vidare läsning

unesco.se

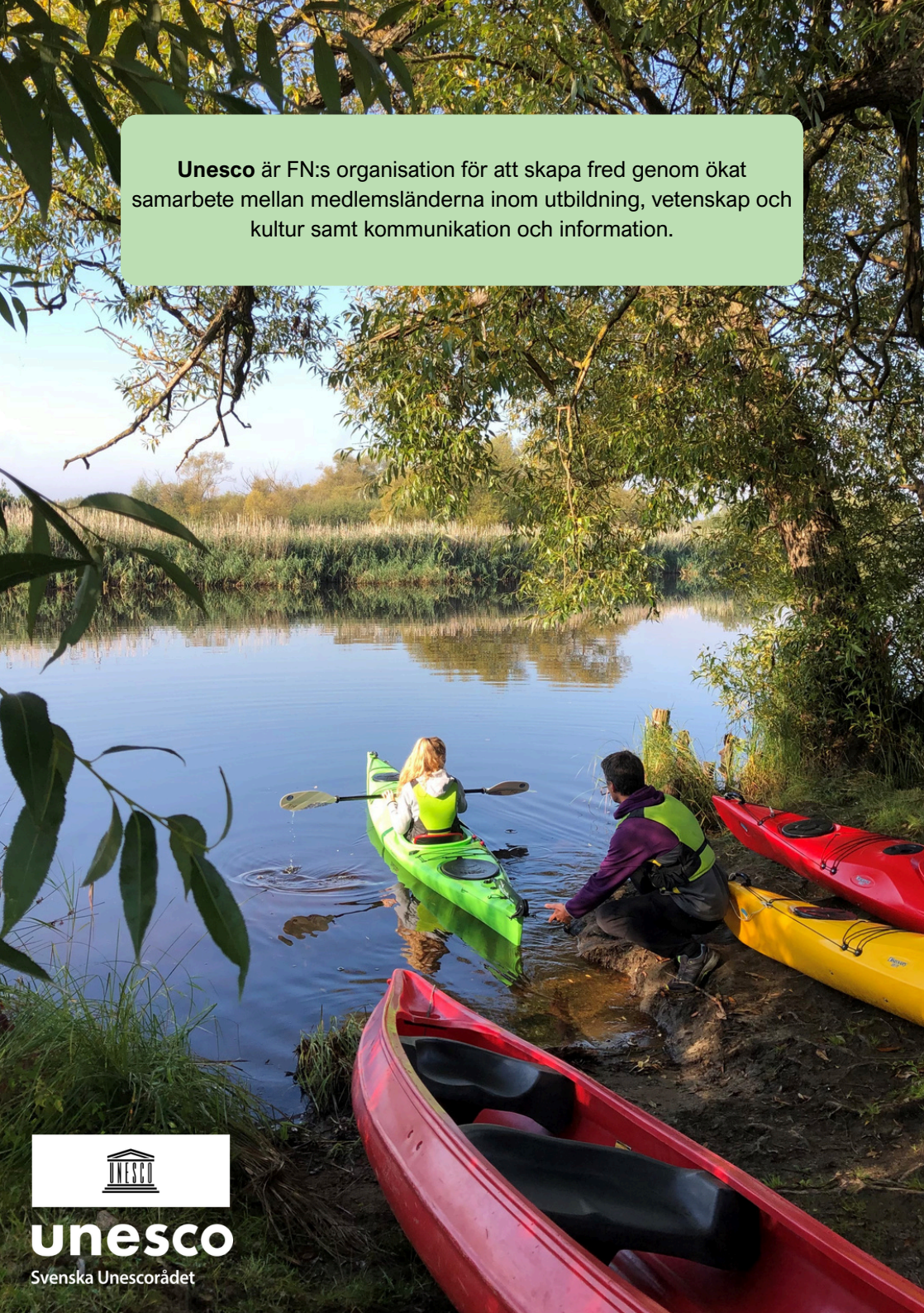

biosfarprogrammet.se

unesco.org/en/mab

Unesco är FN:s organisation för att skapa fred genom ökat samarbete mellan medlemsländerna inom utbildning, vetenskap och kultur samt kommunikation och information.

unesco

Svenska Uneskorådet